

# TARTALOM

<b>BEVEZETÉS</b> .....	6
<b>A MAGYAR BAROKK IRODALMÁBÓL</b> .....	8
<b>A BAROKK</b> .....	8
Elnevezése 8 ■ Viszonya a reneszánszhoz és a középkorhoz 8 ■ Világképe 9 ■ Ellenreformáció 9	
<b>A barokk Magyarországon</b> .....	11
A romlás százada 11 ■ A kor műveltsége 11 ■ Irodalom 11 ■ Pázmány Péter prédikációiból – részletek 12	
<b>A barokk eposz – Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem</b> .....	15
Zrínyi Miklós jelentősége 15	
<b>A Zrínyi-életmű önértelmezése</b> .....	16
Előszó 16 ■ Peroratio 17	
<b>Segélykérés és eposzi téma</b> .....	18
Első ének – részletek 18 ■ A műfaj hitelessége 20 ■ Minták, források 20 ■ Invokáció 21 ■ Kompozíció 21	
<b>A szultán és serege</b> .....	22
Második ének – részlet 22	
<b>Zrínyi imája és látomása</b> .....	24
Második ének – részlet 24 ■ Stílus 26	
<b>Zrínyi beszéde és a szigetek esküje</b> .....	26
Ötödik ének – részletek 26 ■ Barokk hierarchia 28 ■ Retorikus nyelv 28	
<b>Zrínyi halála és megdicsőülése</b> .....	29
Tizenötödik ének – részletek 30 ■ Údvtörténeti szemlélet 33 ■ Történelem és fikció 33 ■ A tárgy és a hős heroizálása 34 ■ Verselés 34 ■ <i>Az idő és hírnév epigrammaciklus</i> 34	
<b>Rövid pályakép</b> .....	35
A politikus 35 ■ Az eposz fogadtatása, utóélete 36 ■ Adriai tengernek Syrenaia és egyéb költemények 36	
<b>Az irodalmi levél – Mikes Kelemen: Törökországi levelek</b> .....	37
37. levél 38 ■ Az emigránsok napirendjéről 40 ■ 112. levél 40 ■ Párhuzam, metaforikus olvasat 42 ■ A Mikes-próza jelentősége 42	
<b>Népszerű világi költészet a XVII–XVIII. században</b> .....	43
Énekversek 43 ■ <i>Őszi harmat után...</i> 43 ■ Bujdosóének 44 ■ Lélek és természet párhuzama 44 ■ Rákóczi-nóta 45 ■ Össznemzeti szemlélet 46	
<b>A FRANCIA KLASSZICISTA DRÁMA</b> .....	48
<b>A FRANCIA KLASSZICIZMUS</b> .....	48
Klasszikus, klasszicizmus 49 ■ A Napkirály udvarában 49 ■ Racionalizmus 50 ■ A francia klasszicista színház és dráma 50 ■ Drámaelmélet 51 ■ Pierre Corneille: <i>Három értekezés     a drámai művészetről</i> – részlet 51 ■ Nicolas Boileau: <i>Költészettan</i> – részlet 51	
<b>A commedia dell'arte</b> .....	52
<b>Molière: Tartuffe</b> .....	54
1. felvonás, 5. jelenet – részlet 55 ■ 3. felvonás, 6. jelenet – részlet 56 ■ 4. felvonás, 6. jelenet – részlet 57 ■ 5. felvonás, 3. jelenet – részlet 58 ■ Töretlen népszerűség 59 ■ Keletkezéstörténet 59 ■ Értékkonfliktus 59 ■ Drámai alaphelyzet 60 ■ A befogadó várakozása 61 ■ Karakterformálás 61 ■ Érdekérvényesítés 61 ■ Észelvőség 62 ■ Tapasztalás 62 ■ Tragikus végjáték lehetősége 62 ■ Deus ex machina 63	
<b>A FELVILÁGOSODÁS IRODALMÁBÓL</b> .....	64
<b>A FELVILÁGOSODÁS</b> .....	64
A felvilágosodás kora 64 ■ Fejlődéseszmé 65 ■ Racionalizmus és empirizmus 65 ■ Egyházellenesség, istenfelfogások 66 ■ Felvilágosodás és irodalom 67 ■ Klasszicizmus és szentimentalizmus 68	
<b>A NAGYKORÚVÁ VÁLÓ REGÉNY SZÍNE ÉS FONÁKJA – A FELVILÁGOSODÁS ANGOL MÉRLEGE</b> .....	70
Daniel Defoe: <i>Robinson Crusoe</i> – részletek 70 ■ A felvilágosodás derűlátása 73 ■ Példázat 73 ■	

Elbeszélésmód 74 ■ Jonathan Swift: <i>Gulliver utazásai – részletek</i> 75 ■ A hitelesség látszata, példázatszerűség 79 ■ Nyelvi kifejezésmód 79 ■ Szatíra és viszonylagosság 80 ■ Jean-Jacques Rousseau: <i>Értekezés az emberek közötti egyenlőség eredetéről és alapjairól</i> – részlet 80 ■ Jean-Jacques Rousseau: <i>A társadalmi szerződésről</i> – részlet 82 ■ Szathmári Sándor: <i>Kazohinia</i> – részlet 83 ■ George Orwell: <i>1984</i> – részlet 84 ■ Kovács Ákos: <i>1984</i> – részlet 85	
<b>A LEHETSÉGES VILÁGOK LEGJOBBIKA – VOLTAIRE: CANDIDE</b> .....	86
Eposz, regény, regényvilág 88 ■ Próbatételes kalandregény 88 ■ Tézisregény 89 ■ A tétel és a szereplők viszonya 90 ■ Eldorádó 90 ■ Kétértelmű zárlat 91	
<b>NÉHÁNY LÍRAI ALKOTÁS A KORSZAKBÓL</b> .....	92
<b>A lélek mint a jó és gonosz küzdelmének színtere – William Blake</b> .....	92
Beszédes verseskötetek 92 ■ <i>A Tigris</i> 92 ■ <i>A Tigris</i> 93 ■ Költői szerepfelfogás 94 ■ A bűn allegóriája 94 ■ Fenségesség 94 ■ A Tigris megalkotója 95 ■ <i>The Lamb</i> 95 ■ <i>A Bárány</i> 95	
<b>Beleolvadni a természetbe – Johann Wolfgang von Goethe</b> .....	96
<i>Wanderers Nachtlied</i> 96 ■ <i>Vándor éji dala</i> 96 ■ Egyszerűség és természetesség 97	
<b>EGY RÉGI-ÚJ MŰFAJ: AZ EMBERISÉGGÖLTEMÉNY – JOHANN WOLFGANG VON GOETHE: FAUST</b> .....	99
A Faust-téma 99 ■ <i>Akárki</i> – részlet 100 ■ <i>Prológus a mennyben</i> – részlet 101 ■ <i>A tragédia első része – részletek</i> 103 ■ Előjáték és prologus 108 ■ Faust karaktere 108 ■ Mephistopheles 109	
<b>A MAGYAR FELVILÁGOSODÁS IRODALMÁBÓL</b> .....	112
<b>A FELVILÁGOSODÁS MAGYARORSZÁGON</b> .....	112
A felvilágosodás elterjedésének feltételei 113 ■ A magyar felvilágosodás irányzatai 113 ■ Az irodalmi élet kialakulása 114 ■ Stílusirányzatok 115	
<b>A MAGYAR FELVILÁGOSODÁS KEZDETEINEK ÉRTEKEZŐ PRÓZÁJÁBÓL</b> .....	115
Bessenyei György: <i>Magyarság</i> – részletek 115 ■ Nádasdy Ádám: <i>Mi a baj a nyelv műveléssel?</i> – részlet 118 ■ Kálmán László: <i>Szavak diszkriminációja</i> – részlet 118 ■ Sándor Klára: <i>Globalizáció, regionalitás és nyelv</i> – részlet 118 ■ Kazinczy Ferenc: <i>Ortológus és neológus nálunk és más nemzeteknél</i> – részletek 119 ■ Kármán József: <i>A nemzet csinosodása</i> – részletek 122	
<b>A MAGYAR FELVILÁGOSODÁS KEZDETEINEK KÖLTÉSZETÉBŐL</b> .....	124
Batsányi János: <i>A franciaországi változásokra</i> 124 ■ Válasz a francia forradalomra 125 ■ Váteszszerep 126 ■ Kazinczy Ferenc: <i>Tövisek és virágok</i> – részletek 126	
<b>KÁRMÁN JÓZSEF: FANNI HAGYOMÁNYAI</b> .....	127
<i>Fanni hagyományai</i> – részletek 127 ■ Jelentősége, elbeszélésmód 131 ■ A hiány alaphelyzete 131 ■ A vágy betöltésének lehetőségei 131 ■ Az idő metaforikus jelentései 132 ■ Johann Wolfgang von Goethe: <i>Werther szerelme és halála</i> – részletek 132 ■ Závada Pál: <i>Jadviga párnája</i> – részletek 135	
<b>CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY</b> .....	139
<b>Egy ifjú költő névjegye</b> .....	139
<i>A vidám természetű poéta</i> 139	
<b>Anakreóni dalok</b> .....	141
<i>Tartózkodó kérelem</i> 142 ■ Cím és a szöveg 143 ■ Epikus mozzanatok és költői képek 143 ■ Verszene, szimultán verselés 143 ■ <i>Az alvó Lillára</i> 144 ■ <i>A boldogság</i> 144	
<b>A felvilágosodás áramában</b> .....	145
<i>Az estve</i> 145 ■ Felvilágosodás és klasszicizmus 148 ■ Leíró rész 148 ■ A lírai én lélekállapota 148 ■ Elmélkedő rész 149	
<b>„Egy magános árva szív”</b> .....	149
<i>A tihanyi Ekbóhoz</i> 150 ■ Szentimentalizmus, elégiko-óda 151 ■ Szerkezet 152 ■ <i>A Magánossághoz</i> 152 ■ <i>A Reményhez</i> 155	
<b>Csokonai népiessége</b> .....	156
<i>Szerelemdal a csikóbőrös kulacsához</i> 156 ■ <i>Megházasodtam, te Miska</i> 158 ■ <i>Nevető fejfák</i> 158	
<b>Egy bölcselő költészet körvonalai</b> .....	159
<i>Az ember, a poézis első tárgya</i> 159	
<b>Rövid pályakép</b> .....	160
Tudós poéta és alkalmi versek költője 160 ■ Költői program 161 ■ A költői program alakulása 161 ■ Összegzés és irányváltás 162 ■ Gondolati költemények 162 ■ Egymás mellett élő stílusok 162	

<b>BERZSENYI DÁNIEL</b> .....	164
<b>Egy közösségi és egy személyes érdekeltségű óda</b> .....	164
<i>A magyarokhoz I.</i> 165 ■ Hagyományba ágyazottság 167 ■ Klasszicista forma 167 ■ Klasszicista szerkezet 167 ■ Romantikus vonások 168 ■ Beszédhelyzet, kérdésfelvetés 168 ■ Példaszerű múlt 168 ■ A jelen állapota 169 ■ Történelemfilozófiai fordulat 169 ■ <i>Osztályrészem</i> 170 ■ Létösszegző igény, arányos szerkezet 172 ■ A révbe érés toposzai 172 ■ A megelégedettség változatai 172 ■ A vágyott és a lehetséges 173 ■ <i>Horác</i> 173 ■ Kovács András Ferenc: „ <i>Tündér változatok műhelye a világ</i> ” 174 ■ Orbán Ottó: <i>Horatius születésnapja</i> 174 ■ Vas István: <i>Horatius Noster</i> – részlet 175	
<b>Két Berzsenyi-elégia</b> .....	175
<i>A közelítő tél</i> 175 ■ Idő- és értékszembeállítás 176 ■ Természeti törvényszerűség 177 ■ Személyes sorstapasztalat 177 ■ Címek és műegész 178 ■ Klasszicizmus és romantika 178 ■ <i>Levéltöredék barátánémhoz</i> 179 ■ Cím és szöveg 180 ■ Beszédhelyzet, műfajváltás 180 ■ Metaforizáció 181	
<b>Rövid pályakép</b> .....	182
Az irodalmi élet peremén 182 ■ Klasszicista és romantikus vonások 183 ■ Pályaszakaszok 183 ■ <i>Búcsúzás Kemenes-aljától</i> 184	
<b>A ROMANTIKA EPIKÁJÁBÓL</b> .....	186
<b>A ROMANTIKA FOGALMA</b> .....	186
Sztevanovity Dusán: <i>Romantika</i> 186 ■ Nemzeti romantikák 188 ■ Történelmi környezet 188 ■ Szabadelvűség 189 ■ A romantika jelentősége 189	
<b>LIRIZÁLT PRÓZAVILÁGOK</b> .....	194
A kék virág 194 ■ Novalis: <i>Heinrich von Ofterdingen</i> – részlet 194 ■ Fantáziadarabok 196 ■ Ernst Theodor Amadeus Hoffmann: <i>Az arany virágcserep. Első vigília</i> – részlet 197 ■ Valószerű és képzeletbeli világ 199 ■ Anselmus a palackban 199 ■ Zene, zeneiség 201 ■ Művész–polgár ellentét 201	
<b>BORZONGATÓ HISTÓRIÁK</b> .....	203
A rettegés mint létélmény 203 ■ Edgar Allan Poe: <i>A Vörös Halál álarca</i> 204 ■ Végességtudat 208 ■ Iron Maiden (Steve Harris): <i>A halál tánca</i> – részlet 209 ■ Mary Shelley: <i>Frankenstein vagy a modern Prométheusz</i> – részletek 210	
<b>A TÖRTÉNELMI REGÉNY</b> .....	213
Walter Scott: <i>Ivanhoe</i> – részlet a negyvenharmadik fejezetből 213 ■ Dragomán György: <i>Ivanhoe</i> 215 ■ Ballai László: <i>A kitagadott</i> – részlet 216 ■ Fikció és mítoszképzés 217 ■ Victor Hugo: <i>Kilencvenhárom</i> – részlet a <i>Tormentum belli</i> című fejezetből 218 ■ A regény kérdésfelvetése 219 ■ Szabadság és szükségszerűség 219 ■ Victor Hugo: <i>Kilencvenhárom</i> – részlet <i>A tömlőc</i> című fejezetből 220	
<b>A VERSES REGÉNY</b> .....	223
<b>Alekszandr Szergejevics Puskin: Jevgenij Anyegin</b> .....	223
Puskin fő műve 223 ■ <i>Első fejezet</i> – részletek 224 ■ Hangsúlyos megalkotottság 227 ■ Anyegin alakja 229 ■ Tatjana 230 ■ Elbeszélői szerep 230 ■ Varró Dániel: <i>Túl a Maszat-hegyen</i> – részlet 230	
<b>A REALISTA REGÉNY</b> .....	232
<b>A TÖRTÉNELMI REALIZMUS ÉS VISZONYA A ROMANTIKÁHOZ</b> .....	232
A realizmus 232	
<b>SZÉPPRÓZAVÁLTOZATOK, HŐSTÍPUSOK</b> .....	234
<b>Honoré de Balzac: Goriot apó</b> .....	234
<i>Goriot apó</i> – részletek 235 ■ Valószerű regényvilág 239 ■ Szereplői hármasság, párhuzamok 240 ■ Rastignac 240 ■ Goriot 241 ■ Vautrin 241 ■ Elbeszélői szerep 242	
<b>Szerepjáték és karrier: Julien Sorel</b> .....	243
<b>A világirodalom leghíresebb „antikarrieristája”: Oblomov</b> .....	245
Ivan Goncsarov: <i>Oblomov</i> – részletek 245 ■ Gary Shteyngart: <i>Tíz nap Oblomovval: Utazás az agyamban</i> – részlet 246	
<b>Groteszk prózavilág és a hivatalnok (kisember) típusa</b> .....	247
Nyikolaj Vasziljevics Gogol: <i>A köpönyeg</i> – részlet 247	
<b>Egy női történet: Becky Sharp</b> .....	252
William Makepeace Thackeray: <i>Hiúság vására</i> – részletek 252	
<b>NÉV- ÉS KIEJTÉSMUTATÓ</b> .....	255